

ALFA | TARİH

OSMANLI İMPARATORLUĞU VE ETRAFINDAKİ DÜNYA

SURAIYA FAROQHI

1941 yılında doğan Suraiya Faroqhi Hamburg, İstanbul ve Bloomington/İndiana Üniversitelerinde eğitim görmüştür. 1971 yılında, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde (Ankara) ders vermeye başladı. 1980'de doçentlik ve 1982'de Ruhr Üniversitesinde (Bochum) öğretim görevlisi unvanlarını aldı. 1986 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesinde profesör oldu ve 1988 yılında, Münih, Ludwig-Maximilians Üniversitesine geçti.

Eserlerinden bazıları şunlardır; *Yeni Bir Hükümdar Aynası* (Alfa, 2011), *Soframız Nur, Hanemiz Mamur* (Alfa, 2016), *Devletle Başa Çıkmak* (Alfa, 2016), *Ortadoğu'da Zanaatlar ve Zanaatkarlar* (Alfa, 2017), *Osmanlı Zanaatkarları* (Alfa, 2017), *Osmanlı İmparatorluğu'nda Yollara Düşenler* (Kitap Yayınevi, 2016), *Türkiye Tarihi 1453-1603, Bir Dünya Gücü Olarak Osmanlı İmparatorluğu* (Kitap Yayınevi, 2016), *Türkiye Tarihi 1603-1839, Geç Osmanlı İmparatorluğu* (Kitap Yayınevi, 2016), *Osmanlı'da Kentler ve Kentliler* (Tarih Vakfı, 1993), *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (Tarih Vakfı, 2012), *Hacılar ve Sultanlar, 1517-1638* (Tarih Vakfı, 2008), *Osmanlı Kültürü ve Gündelik Yaşam* (Tarih Vakfı, 2014), *Osmanlı Tarihi Nasıl İncelenir?* (Tarih Vakfı, 2009), *Anadolu'da Bektaşilik* (Simurg Yayınları, 2004), *Osmanlı Şehirleri ve Kırsal Hayatı* (DOĞUBATI Yayınları, 2006), *Osmanlı Dünyasında Üretmek, Pazarlamak, Yaşamak* (Yapı Kredi Yayınları, 2008), *Orta Halli Osmanlılar* (Türkiye İş Bankası, 2014).

AYŞE BERKTAY

Robert Kolej'i bitirdi, ODTÜ Mimarlık Fakültesinde okudu. Bir süre İsveç ve Fransa'da yaşadı. Yaklaşık otuz yıldır sürdürdüğü İngilizce ve Türkçe çeviri çalışmalarında Leslie Penn Pierce, Halil İnalcık, Suraiya Faroqhi, Donald Quatert, Ethem Eldem, Halil Cibran'ın eserlerini Türkçeye kazandıran Ayşe Berktaş PEN Barbara Goldsmith Yazma Özgürlüğü ödülü sahibidir.

Osmanlı İmparatorluğu ve Etrafındaki Dünya

© 2016, ALFA Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

The Ottoman Empire and The World Around It

© 2004, Suraiya Faruqi

I. B. Tauris & Co Ltd. London ile yapılan antlaşmayla yayımlanmıştır.

Kitabın Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajans aracılığıyla Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd. Şti.'ne aittir. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir elektronik veya mekanik araçla çoğaltılamaz. Eser sahiplerinin manevi ve mali hakları saklıdır.

Yayıncı ve Genel Yayın Yönetmeni M. Faruk Bayrak

Genel Müdür Vedat Bayrak

Yayın Yönetmeni Mustafa Küpüşoğlu

Kitap Editörü Seda Çakmakcıoğlu Şan

Kapak Tasarımı Füsun Turcan Elmasoğlu

Sayfa Tasarımı Mürüvet Durna

ISBN 978-605-171-466-0

1. Basım: Nisan 2017

Baskı ve Cilt

Melisa Matbaacılık

Çiftelavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8 Bayrampaşa-İstanbul

Tel: 0(212) 674 97 23 Faks: 0(212) 674 97 29

Sertifika no: 12088

Alfa Basım Yayım Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110 Cağaloğlu-İstanbul

Tel: 0(212) 511 53 03 (pbx) Faks: 0(212) 519 33 00

www.alfakitap.com – info@alfakitap.com

Sertifika no: 10905

SURAIYA
FAROQHI

OSMANLI
İMPARATORLUĞU
VE ETRAFINDAKİ
DÜNYA

Çeviri
Ayşe Berktaş

ALFA TARİH

İÇİNDEKİLER

Teşekkür, 7

1. GİRİŞ	11
2. HÜKÜMRANLIK VE TEBAA ÜZERİNE: İMPARATORLUĞU GENİŞLETMEK VE KORUMAK	53
3. İMPARATORLUĞUN KENARLARINDA: BAĞLI VE BAĞIMLI ÜLKELER	130
4. OSMANLI SAVAŞ USULÜNÜN GÜÇLÜ VE ZAYIF YANLARI	168
5. ESİRLERE, KÖLELERE VE YABANCILARIN HAYIRSEVERLİĞİNE DAİR	203
6. TİCARET VE YABANCILAR	231
7. HACILARLA KURULAN İLİŞKİLER VE ARACILIK	272
8. DIŞ DÜNYA HAKKINDA BİLGİ KAYNAKLARI	300
9. SONUÇ	351

Kaynakça, 364
Dizin, 419

TEŞEKKÜR

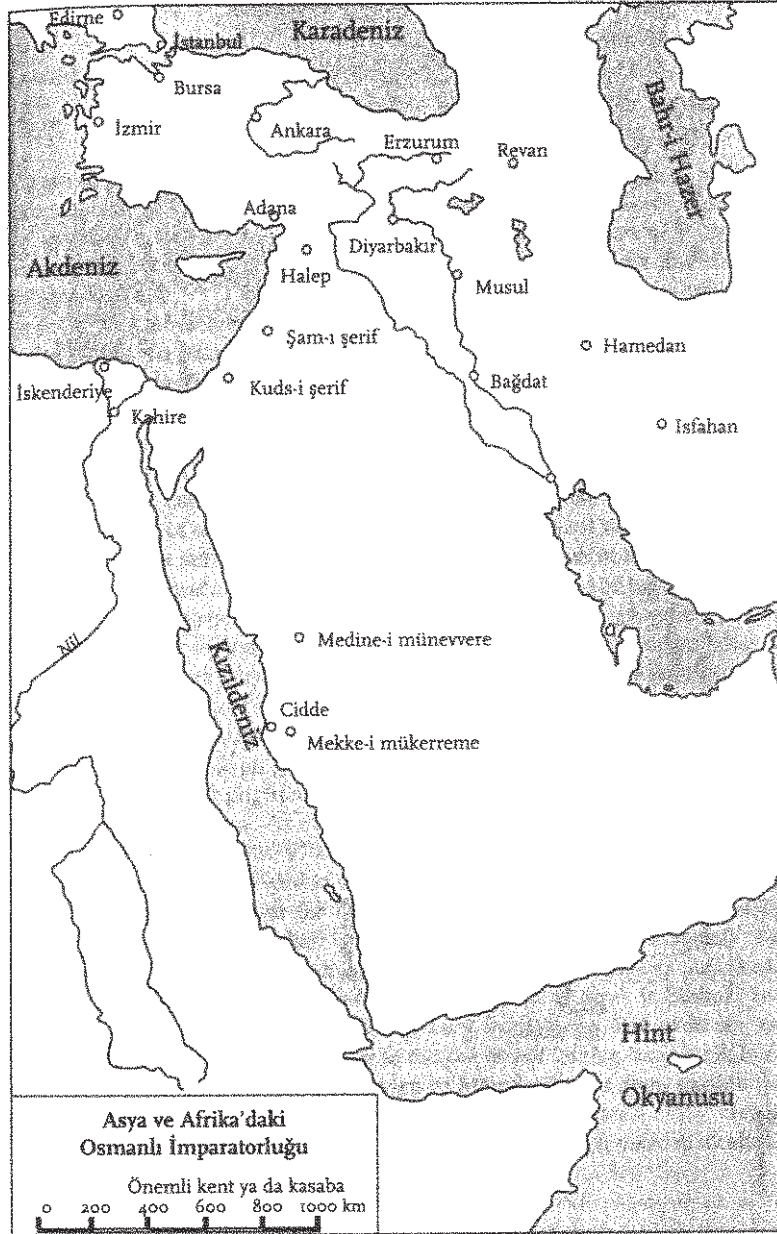
Bu kitabın hazırlanması sürecinde pek çok meslektaşımın ve öğrencimin yardımları oldu ve Türkçede dendiği gibi, "onlara ne kadar teşekkür etsem azdır." Kitabın büyük bir kısmının yazımı, 2001-2'de Wissenschaftskolleg, Berlin'de öğretim üyesi olarak bulunduğum esnada tamamlandı. Orada bulunan ve ufkumu genişletmede bana büyük katkıları olan diğer öğretim üyelerine teşekkür borçluyum; bilhassa, ihtiyacım olan kitapları bana her istediğimde sağlayan ve yabancısı olduğum bibliyografya bilgilerine ulaşmam gerektiğinde daima yardıma hazır olan Gesine Bottomley ve ekibine müteşekkirim. Mitchell Cohen editör olarak katkıda bulundu. Sekreterlikten Barbara Sanders ile bilgisayar bölümünden Wiebke Güse ve Petra Sonnenberg, gerektiğinde elyazmasının bana yollanması ve geri alınması sürecinde ve yazım işleminin son halini almasında yardımcı oldukları gibi, her kitabın tamamlanma sürecinde eksik olmayan feriyatlarımı sabırla dinlediler. Münih'te Yavuz Köse bir güç abidesiydi; onun verimliliği olmasaydı sanırım çok fazla şey yazamazdım, çünkü görünüşe bakılırsa üniversite bürokrasisi tarihsel araştırmalar için halihazırda mevcut olan olanaklarla ters orantılı bir biçimde artıyor. Türkiye'deki Amerikan Araştırmalar Enstitüsü (ARIT/İstanbul) başka yerlerde bulamadığım bazı kitaplara erişmemi sağladı; Anthony Greenwood ve Gülden Güneri'ye teşekkürlerimi sunuyorum. İstanbul'da geçirdiğim haftalar boyunca, Pınar Kesen büyük bir nezaketle editörlük yardımı sundu; ve son ama daha az önemde olmamak üzere, Christoph Knüttel'e indeksin hazırlanmasındaki ve Yvonne Grossmann'a haritaların çizimindeki yardımlarından dolayı teşekkür ediyorum.

Bana materyal ve yerinde tavsiyeler sunan meslektaşlarımın listesi oldukça uzun; dolayısıyla ismini unuttuklarım olursa af diliyorum. Virginia Aksan, savaş ve barış meselelerine Osmanlı perspektifinden bakmama yardım edecek fikirler sun-

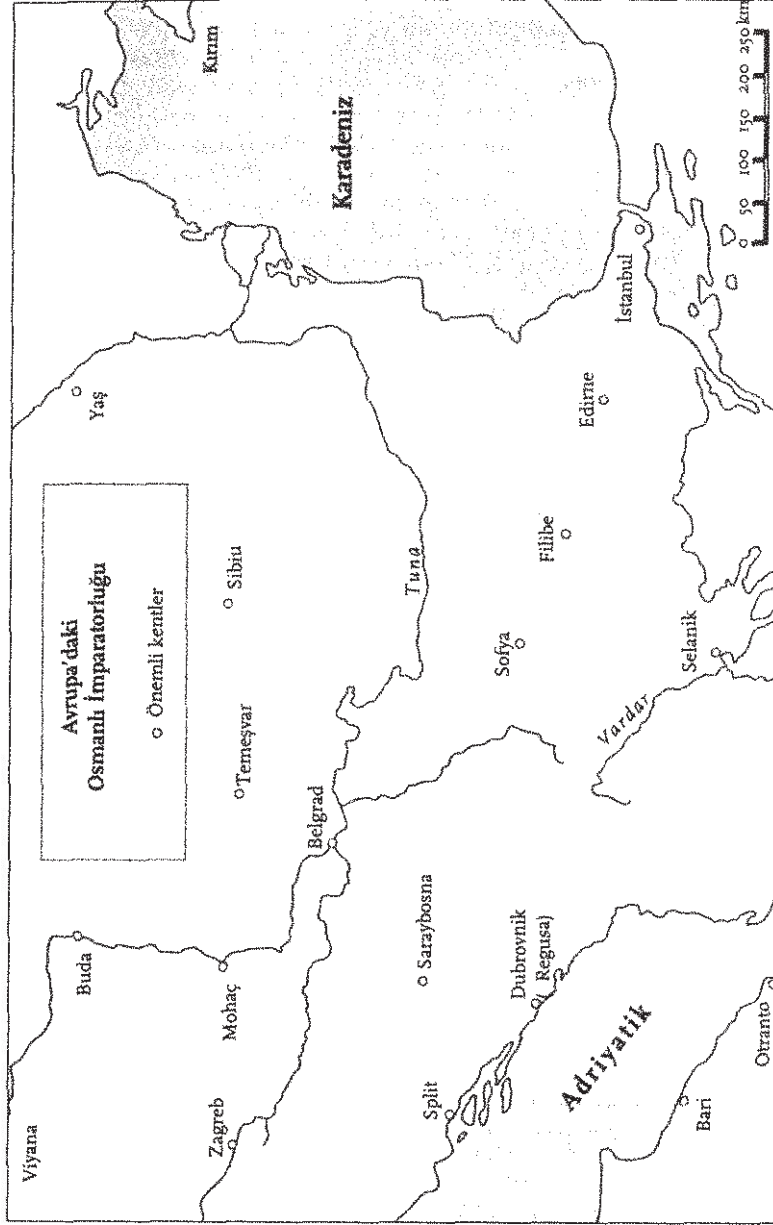
du, özellikle de, henüz yayınlanmamış çalışmasını okumama izin verdi. Stephanos Boulaisikis, Nikolas Pissis ve Anna Vlachopoulos Yunanca seyahat anlatılarıyla tanışmamı sağladılar ve modern Yunanca bazı metinleri benim için tercüme ettiler. Penelope Stathe, Marie Elisabeth Mitsou ve Albrecht Berger, benim için saklı kalmış bir alan olan bu konu hakkında başka bilgiler sundular. Bunun ve ayrıca çalışmanın geneline gösterdikleri ilgi için onlara çok teşekkür ediyorum. Maria Pia Pedani Fabris'e, Venedik arşivleri hakkındaki derin bilgisini benimle paylaştığından dolayı, bilhassa, yayınevi artık kapandığı için başka türlü ulaşılması mümkün olamayacak olan, editörlüğünü yaptığı *relazioni*'nin bir kopyasını bana verdiği için müteşekkirim. Minna Rozen'in yardımları olmasaydı, bu kitabın sayfalarında gölgeleri beliren Yahudi seyyahlar hakkında hiçbir şey öğrenemezdim. Ina Baghdiantz McCabe ise tercümesi mevcut olan Ermeni seyahat anlatılarına ulaşmama yardımcı oldu. Nicolas Vatin'e, Osmanlı topraklarındaki kanun dışı köleleştirme hakkındaki makalesini, daha basılmadan okumama izin verdiği için teşekkür borçluyum; Enis Batur ise Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan çeşitli yayınları sağladı; en içten teşekkürlerimi sunuyorum. Vera Costantini, Kıbrıs Savaşı hakkında pek çok bilgi sundu; ama belki daha önemlisi, kahkahaları ve yaşam sevgisiyle de katkı sağladı.

Ayrıca, elyazmasını okuyan ve onu daha iyi bir kitaba dönüştürmek için çok çaba harcayan kişiler var; eğer onların mükemmel tavsiyelerini almasaydım, kendimden başka suçlayacak kimse olmazdı. İsabetli eleştirilerini elimden geldiğince dikkate almaya çalıştığım adı açıklanmayan bir okurun yanı sıra şu kişilere en içten teşekkürlerimi sunuyorum: Virginia Aksan, Robert Dankoff, Christopher Hann ve Idiko Béller-Hann, Leslie Peirce, Gilles Veinstein ve hepsinden önce, sabrının neredeyse sınırı olmayan Christoph Neumann. I. B. Tauris'de Lester Crook, sunduğu çay ve sempati eşliğinde, davetsiz ziyaretlerimi kabul etme ve düşüncesizce konuşmalarımı dinleme konusunda en anlayışlı editördü. Bütün bu insanlar, yoğun programları içinde bana yardım etmek ve sorularıma yanıt vermek için zamanlarını ayırdılar; ortaya çıkan sonucu en azından bir ölçüde kabul edilebilir bulacaklarını umut ediyorum.

Suraiya Faroqhi

Harita 1

Harita 2

Birinci Bölüm

GİRİŞ

Bu çalışmada ele alınan, bir bakıma, Osmanlı tarihinin en eski ve en çok incelenmiş konularından biridir. Avrupalı sefirler, tacirler ve diğer gezginler Osmanlı diyarında nasıl karşılandıklarını yazıya dökmeyi XV. ve XVI. yüzyıllardan itibaren iş edindiler. Onların bu anlatıları, gerekli özenle tahlil edilmek koşuluyla, konumuzun ilgi alanı içine girer. Öte yandan, XVI. ve XVII. yüzyıl Osmanlı yazarları, yazdıkları kronikler (vakayinameler) dikkatle incelendiğinde görüleceği gibi, tabii ki esas olarak İstanbul ve padişahlar konusunda yoğunlaşmış, fakat İmparatorluk sınırları dışındaki dünyayı da bütünüyle yok saymamışlardı.¹ Hem zaten böylesi eserlerin malzemesi de seferler, fetihler ve yabancı toprakların İmparatorluğa katılmasından oluşuyordu. Fakat bu yazarlar, zaman zaman, eserlerinde yenilgilere, bazı vilayetlerin kaybedilmesine ve devletler arasındaki çatışmalara geçici olarak veya uzun vadede son veren ateşkeslerle barış antlaşmalarına da yer vermekten kaçınmadılar. Hepsi de savaşla bağlantılı bu karşı karşıya gelişleri, dış dünya ile ilişki kurma yordamları olarak görmek mümkün: "Dışarıda bir yerlerde" henüz fethedilmemiş bir şeyler olmadan, fetih olmaz.² Elbette, Avrupa saraylarındaki durum ve -daha kü-

¹ "Osmanlı" terimini, Osmanlı İmparatorluğu'nu XX. yüzyıl tarih yazımında geçerli kriterlere göre incelemiş tüm uluslardan araştırmacılar için kullandım. Bu incelemeyi Osmanlı uygarlığının kendi parametreleri içinde yapmış olanları bunlardan ayırdım ve onlar için "Osmanlı" terimini kullandım. "İmparatorluk" kelimesi büyük harfle yazıldığı zaman hep Osmanlı İmparatorluğu kastedilmektedir.

² Fodor, yeniden basım 2000.